

Portret zonder gezicht

door MAAIKE STAFFHORST

Zelfportretten, kunstenaarsportretten, kindportretten, oorlogsportretten. Op de twaalfde editie van het FotoFestival Naarden komen er veel verschillende gezichten tegen. In de Grote Kerk exposeren de gerenommeerde fotografen Joost van den Broek, Koos Breukel en Stephan Vanfleteren voor het eerst samen. Een rondgang langs de tien festivallocaties levert nog meer boeiende 'ontmoetingen' op.

Of het fanfarelid op de foto van Niels Helmink een man of een vrouw is, daar komen we niet achter. We zien alleen de rug van de figuur, die een mooi, knalrood uniform aanheeft. Het achterhoofd wordt bedekt door iets wat eruit ziet als een lange zwarte paardenstaart, maar bij navraag iets anders blijkt te zijn.

Voor zijn serie *HaFaBra* (verzamelnaam voor de verschillende types blaasorkesten en harmonie, fanfare en brassband) onderzocht Helmink de wereld van muziekverenigingen. Hij legde niet alleen de leden in uniform vast, maar maakte ook portretten van hun instrumenten en fotografeerde de interieurs van de clubhuizen. Elders hangt ook een foto waarop het gezicht van een fanfarelid wel zichtbaar is.

„Ik vind trotse mensen zo mooi om naar te kijken”, zegt de fotograaf. „Vooral tijdens het uitoefenen van hun hobby. Dan zie je hun passie.”

De detailleringen en de beeldscherpte versterken dat gevoel. Die techniek keek Helmink af van topfotograaf Erwin Olaf, voor wie hij acht jaar werkte. „Wat ik ook van hem heb geleerd, is dat alles wat je op de foto ziet een functie heeft. Het grote verschil is alleen dat Erwin nieuwe werelden creëert voor zijn foto's. Ook zijn modellen zoekt hij daarbij uit. „Terwijl ik mijn onderwerpen uit de maatschappij haal en juist gebruik maak van het bestaande.”

In Bastion Oranje zien we een heel andere kant van Niels Helmink. Drie zelfportretten die hij maakte in de periode dat hij chemotherapie moest ondergaan nadat er zaadbalkanker bij hem was ontdekt. Heel confronterend is het portret dat hij nam op het moment dat zijn haar uitviel.

Ook indringend, maar op een heel andere manier, zijn de kindportretten van fotografe Flokje van Lith. Met hun bleke gezichtjes en spierwitte hemdje aan lijken de kinde-

• Portretten door Flokje van Lith: Levana (l.) en Elija.

ren er ook bijhoren. Dus hoe onschuldig zijn ze eigenlijk?”

De fotografe daagde zichzelf uit om zowel onschuld als emotie in één beeld te vangen. Dat lukte. De (met Photoshop) weggewerkte oneffenheden en het subtiele kleurgebruik geven de foto's een serene uitstraling, terwijl de manier waarop de kinderen in de camera kijken onrustig maakt.

„Mensen vinden de portretten indringend, hemels, soms eng. De ouders van de kinderen waren heel verrast, som-

migen schrokken omdat ze een gezichtsuitdrukking van hun kind zagen die ze niet kenden.”

Tegenover haar *Eyes of Innocence* hangt de serie *The Eyes of War*, van de gevestigde fotograaf Martin Roemers.

Twaalfde editie FotoFestival Naarden

Vanaf morgen t/m 19 juni op diverse locaties in Naarden. Info: www.fotofestivalnaarden.nl. Lezers van De Telegraaf kunnen een fotoboek winnen van fotograaf Henk Wildschut, 'Shelter'. Zie verder www.filmenuitgaan.nl

• Een wapen-expert van het NFI laat de thriller-schrijvers op de schietbaan de impact van kogels zien.

FOTO: SERGE LIGTENBERG

Speuren naar sporen

'Stille getuigen' in Maand van het Spannende Boek

THRILLER door BERTJAN TER BRAAK

DEN HAAG, vrijdag
Het is een wat grijze dag, begin februari. Het stereotype fantasieloze bedrijventerrein in Den Haag-Zuid ligt er wat treurig bij, zonder identiteit. Dat vindt kennelijk ook het navigatiesysteem in de auto, want dat raakt al gauw het spoor bijster. Maar met een beetje hulp wordt toch het doel bereikt: een groot, vierkant, enigszins anoniem aandoend pand. Zwart. Geheimzinnig.

Wat gebeurt er achter deze muren? En wie zijn toch die mensen, heel gewone mensen zo te zien, die een beetje schuchter richting de ingang lopen? Wie antwoorden wil vinden, moet zoeken. De deuren door dus. Binnen, in een al even kale hal, hebben de mensen zich in een slordige rij opgesteld. Er wordt gepraat on-

derling, men schijnt elkaar te kennen. Zachtjes gepraat, dat wel, onder invloed van de omgeving.

De rij leidt naar een loket, waar paspoort en andere gegevens moeten worden overhandigd. Naast het loket prijkt een bord met ge- en verboden voor betreders van het pand. Dat is wel nodig ook, zo is de boodschap, want dit is het onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut. Het kloppend hart van - grof gezegd - het sporenonderzoek in ons land.

En die mensen dan, die een hal verder nog wat onwennig samenklonteren? Het zijn tientallen thrillerauteurs, die in dit heilige der heiligen een kijkje mogen nemen, voorlichting krijgen, ja, zelfs vragen mogen stellen. Bekendere en minder bekende hoofden kijken nieuwsgierig rond: Tomas Ross is er, René Appel, Aad van den Heuvel, Dick van den Heuvel, Simone van der Vlugt, Carla de Jong...

Een tocht door de klinisch

aandoende gangen van het instituut volgt, met uitleg door experts. De intrigerende sectieruimte, zoals we die kennen van tv-series als *CSI of Walking the Dead*. Laboratoria met mensen in witte kledij die in microscopen turen: vormsporen, biologische sporen, computeronderzoek, haaronderzoek, handschriftenonderzoek, te veel om op te noemen. De spannende schietbaan waar de 'impact' van een kogel kan worden gemeten, met annex een uitgebreide wapenkamer.

En dan moet het nog beginnen. Want elke auteur wordt gekoppeld aan een NFI-specialist. In de ruimte waar die ge-

sprekken plaatsvinden is het al gauw een zacht zoemende kakofonie. We schuiven aan bij Aad van den Heuvel, die 'gematcht' is met Bart Blankers, forensisch specialist (en kleinzoon van Fanny Blankers-Koen), die erg veel weet van dna-onderzoek op bijvoorbeeld sigarettenpeuken. Hoe er een spoedtraject is dat binnen 48 uur resultaat kan opleveren. Maar het kunnen ook weken zijn. Het belang van de databank en hoe lang gegevens daar mogen blijven. Hoe mooi de vondst van een bivakmuts is, met al z'n haartjes en huidschilfers. Van den Heuvel is een en al oor.

Uitnodiging

En dat mag ook wel, want de schrijvers zijn hier mede op uitnodiging van het CPNB, de

club die het Nederlandse boek promoot. Het idee is dat elk van de auteurs een kort verhaal schrijft met als basis de informatie die bij het NFI is opgedaan, gebundeld als *Stille getuigen*.

Het is half mei en het boek ligt er. De lakmoesproef: wat heeft Van den Heuvel opgepikt? Zijn verhaal *De dubbelganger* brengt een glimlach van herkenning op de kaken. Hij heeft goed naar Blankers geluisterd, want het onderzoek in zijn verhaal krijgt een wending door de snelle analyse van peuken en een foutje in de databank. Mooi initiatief, dit kijkje in de keuken.

'Stille getuigen' is te verkrijgen vanaf 1 juni, in de Maand van het Spannende Boek. Gratis voor leden van een openbare bibliotheek, € 7,50 in de winkel.

Nieuwe roman Yolanda Entius

• Yolanda Entius schreef een moeizame familiegeschiedenis. FOTO: LIESBETH SLUITER

'We wachten zwijgend af'

LITERATUUR

Yolanda Entius schrijft graag over dingen die dichtbij zijn. Over ouders en hun kinderen, en over herkenbaar verdriet. Datzelfde doet ze in haar nieuwe roman, *Het kabinet van de familie Staal*. Daarin analyseert ze meedogenloos het verdriet in een doorsnee jarenzestiggezin.

In de van haar bekende geserreerde stijl vertelt ze daarin over Kobe, egocentrische man van Muis, die met zijn gedweeë vrouw drie dochters heeft. Dat er ooit een jongetje was, drie weken na de ge-

boorte aan zuurstofgebrek overleden, hangt als een zwarte wolk boven het gezin. „Niemand zegt iets, we wachten zwijgend af.” Dat is de overlevingsstrategie bij de familie Staal. De schone schijn ophouden, een vader die geen tegenpraak duldt, een subversieve moeder die het liefst truien breit en zwijgt, een gebrek aan liefde binnen het gezin: het zijn de geijkte ingrediënten voor gefrustreerd nageslacht. En dat gebeurt. Dochter Ilse, vaders oogappel, blijkt op latere leeftijd psychisch labiel. Do, de oudste, te dociel en Mees tegendraads. Levensgeluk is voor de meisjes geen vanzelfsprekende zaak.

Vanuit het perspectief van Mees laat Yolanda Entius zien dat haar zoektocht naar (ouderlijke) erkenning lastig is. Moeder Muis kiest uiteindelijk niet voor het welzijn van de dochters, maar voor haar tirannieke man: een getornenteerde ziel is het gevolg.

Entius vlindert door een familieleven, raakt dat aan, toont de scheuren, maar legt niet uit. Het fragmentarisch inzoomen op de verschillende stadia van een ploeterend en zwijzaam naoorlogs gezin oogt authentiek, en zegt genoeg. Dat de schrijfster het gestorven broertje op zeker moment een stem geeft, is een vondst. Het verlost de roman even van het aardse en geeft de eigenzinnige Mees de diepgang die ze verdient. Een verdienste is ook dat Entius de verleiding weerstaat de ouders op leeftijd sympathiek te maken. Grimmig is de sfeer binnen de familie Staal aan het begin, idem dito aan het eind. Lies Schut

Yolanda Entius, 'Het kabinet van de familie Staal'; 222 blz.; € 18,90; Cossee

★★★★☆

NOG STEEDS INSPIREREND

door THEA DETIGER

AMSTERDAM, vrijdag
Ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van Annie M.G. Schmidt verscheen bij uitgeverij Querido de verzameling *100 x Annie*. In dit fraaie voorleesboek ontbreken uiteraard bekende figuren als Otje, Pluk, Wiplala, Floddertje en het Beertje Pipeloentje niet.

Maar daarnaast zijn er tal van verrassingen in de vorm van verhalen, versjes en sprookjes, die in de vergetelheid waren geraakt. Bijvoorbeeld het mooie verhaal *Spiegelgeltje Rondreis*, dat Annie Schmidt in 1964 voor de KLM schreef. Het gaat over een oma en opa die dankzij hun toverspiegel verre reizen maken naar hun gefantaseerde kleinkinderen in Japan, India, Arabië en de Noordpool.

„Met deze bundel hebben we geprobeerd een doorsnede te geven van haar werk”, zegt samensteller Dik Zweekhorst.

„Ik sta elke keer weer versteld hoe tijdloos haar versjes en verhalen blijken te zijn. Op een enkele uitzondering na zijn ze nog steeds actueel en grappig. Alleen de boekjes die ze ooit voor beginnende lezers in het onderwijs maakte en haar bundel *Het Fornuis*, waarin ze bewust roldoorbrekende moeders neerzet die timmeren en zo, zijn inmid-

Honderd jaar Annie M.G. Schmidt

• Kroezebetje, het schaapje met kunststof krulletjes. Illustratie Fiep Westendorp. Uit de bundel '100 x Annie'.

dels achterhaald. Van de verhalen over Jip en Janneke laten we ook wel eens iets weg wat niet meer herkend wordt, zoals de schillenboer en de kolenkelder. Maar voor de rest is het niet storend als de taal hier en daar een beetje ouderwets klinkt. De verhaaltjes staan

tenslotte model voor de veilige en overzichtelijke kinderwereld van zo'n vijftig jaar geleden.”

Volgens Dik Zweekhorst is Annie M.G. Schmidt nog steeds een bron van inspiratie voor schrijvers van kinderboeken. „Vooral haar poëzie,

die nog steeds als fris en bijzonder wordt ervaren, is een voorbeeld voor veel dichters nu. Door de lichtheid van haar verhalen vergeet je dat ze wel degelijk maatschappelijke thema's aansneed. Zoals bij Pluk, die in zijn eentje alle dieren redt. Maar ook bij Otje, waar de werkwillige vader niet aan de bak komt omdat hij niet de benodigde papieren heeft. Hoevel vrijheid haar belangrijkste thema is, had Annie Schmidt als domineesdochter wel degelijk een boodschap. Alleen serveerde ze die als een heerlijk taartje.”

Bij de honderd versjes en verhalen in de bundel staan plaatjes van tal van illustratoren. Natuurlijk van Fiep Westendorp en van Wim Bijmoer, die in 1950 haar eerste versjesbundel *Het Fluitketeltje* illustreerde. Maar ook van Harrie Geelen, Carl Hollander, Philip Hopman, Thé Tjong-Khing, Martijn van der Linden en Marije Tolman. „Mijn favoriete verhaal is *Kroezebetje* uit 1966 over een schaap met kunststofkrulletjes”, zegt Dik Zweekhorst.

De voorleesbundel '100 x Annie' is uitgegeven door Querido en kost € 24,95. Voor de activiteiten ter gelegenheid van 100 jaar Annie Schmidt zie: www.anniemg.com

• PGG Paletkwartier leeft zich uit in de WAK-week.

FOTO: MICHEL SCHNATER

Amateurs over oudjes

WAK, de Week van de Amateurkunst, is overal in Nederland in volle gang. Zoals in Koog aan de Zaan, waar PPG Paletkwartier uit Wormer *Ouderdomslekken* van Don Duyns speelt. Een typisch voorbeeld van de kracht van wat al die acht

miljoen amateurkunstenaars kunnen bereiken.

Zes oude vrouwen in een onbestemde ruimte, zeg maar de recreatiezaal van een bejaardentehuis. In ochtendjas, nachthemd of pyjama, feesthoedjes op het hoofd. Alles wat ooit zacht was, is nu

hard, alles wat ooit hard was, is nu zacht.

De vrouwen zijn zich vaker niet dan wel van elkaars aanwezigheid bewust en kijken, ieder afzonderlijk, op een leven vol strijd terug. Ze verlangen, maar weten niet meer naar wat.

ART GALLERY
Wilt u adverteren in deze rubriek?
Bel 020-585.9100

Nachtlicht
De schilders van het nieuwe licht 1880-1940
Museum Flehite Amersfoort
5 april t/m 26 juni 2011
www.museumflehite.nl

Anton Pieck
't Oude Stadhuis te Rotterdam
Eindhoven
VEILING
k i j k d a g e n
27 - 28 - 29 mei
www.vandersommen.nl
040 2432432